

Yttrande över promemorian Utökade registerkontroller vid anställning i kommun (Ds 2024:24)

Synpunkter

Helsingborgs stad ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag. Det är viktigt och bra att kommunen får möjlighet att göra bakgrundskontroller inför anställning till känsliga verksamheter och befattningar. Vi ser dock att förslaget om utökade registerkontroller inte erbjuder tillräckliga möjligheter för att förebygga att kommuner utsätts för organiserad brottslighet, infiltration och otillåten påverkan. För att stärka förmågan att stå emot den systemhotande brottsligheten behöver aktuella lagförslag kompletteras med annan lagstiftning som möjliggör ändamålsenlig utredning, i syfte att kartlägga för sammanhanget relevanta sårbarheter.

Stärkta bakgrundskontroller – en nödvändig åtgärd för att skydda kommunala verksamheter mot säkerhetsrisker och organiserad brottslighet

Kommuner är komplexa organisationer med en stor bredd av verksamhetsområden och samhällsfunktioner. Det är därför avgörande att få tillräckliga verktyg för att skydda sig mot aktörer som hotar verksamheten. Risken för inre påverkan och infiltration i kommunala verksamheter har ökat. Helsingborgs stad ser det därför som helt naturligt att kommunen får möjlighet att göra bakgrundskontroller vid anställning till kritiska befattningar med befogenheter som kan orsaka betydande skada om de missbrukas. Helsingborgs stad betonar vikten av att kommuner ges möjligheter att utforma bakgrundskontroller så att de är tillräckligt omfattande för att identifiera och hantera risker. Detta är av största betydelse för att kunna motverka hot från organiserad brottslighet och andra säkerhetsrisker som kan påverka kommunens förmåga att genomföra sitt samhällsuppdrag.

Helsingborgs stad instämmer i bedömningen om att föreslagna bakgrundskontroller är en åtgärd bland flera för att upprätthålla verksamhetsskyddet vid anställning till kritiska befattningar. Staden önskar dock att förslaget tydligare specificerar vilka typer av tjänster och verksamhetsområden som kan omfattas samt vad som kan anses utgöra verksamhetsskydd och kritiska funktioner.

Offentlig sektors utsatthet för infiltration och möjliggörare för kriminella nätverk är dokumenterad och välkänd, inte sällan nyttjar nätverken relationer med befintliga anställda. Det räcker alltså inte med kontroller mot de register

som föreslås i utredningen utan kommuner behöver ges möjlighet att göra en bredare grundutredning liknande den som ingår i säkerhetsskyddet.

För att effektivt motverka riskerna med organiserad brottslighet som kan påverka lojaliteten hos medarbetare är det avgörande att kommuner ges ett bredare lagstöd för att genomföra bakgrundskontroller. Detta skulle möjliggöra ett systematiskt arbete med att identifiera potentiella sårbarheter hos individer, exempelvis ekonomiska, rättsliga och sociala förhållanden, som kan utnyttjas av kriminella aktörer. Nuvarande lagstiftning, inklusive GDPR, innebär begränsningar som försvårar kommunens möjligheter att utföra sådana analyser på ett ändamålsenligt sätt. Vi anser därför att det krävs en kompletterande och tydlig lagstiftning som ger kommuner möjlighet att inhämta och behandla nödvändiga uppgifter i syfte att säkerställa ett robust verksamhetsskydd.

Helsingborgs stad vill även lyfta fram risken med utredningens restriktiva formulering gällande utökade registerkontroller, där dessa föreslås begränsas till befattningar med särskilda möjligheter att påverka eller utöva inflytande över verksamheten i ett bredare perspektiv och därmed kommunens förmåga att fullgöra sitt uppdrag. Samtidigt noterar vi att utredningen öppnar upp för att inkludera ytterligare funktioner som riskerar att utsättas för otillåten påverkan. En alltför restriktiv definition riskerar att leda till att viktiga funktioner undantas. Kommunal verksamhet omfattar en mängd befattningar som direkt eller indirekt hanterar administrativa uppgifter, utbetalningar eller myndighetsutövning. Det är välkänt och dokumenterat att kriminella nätverk inte alltid riktar in sig specifikt på känslig information, utan även försöker utnyttja denna typ av funktioner. Detta kan ge en betydande överblick över beroenden och resurser inom organisationen, vilket utgör potentiella sårbarheter. Därför anser vi att behovet av att säkra verksamhetsskyddet är avsevärt större än vad den nu föreslagna lagstiftningen medger.

Synpunkter på förslagen om registerkontroll vid arbete med äldre, personer med funktionsnedsättning och inför arbete med barn

Äldre med vårdbehov, personer med funktionsnedsättning och barn är grupper i samhället som är extra utsatta och kan behöva stöd av kommunens verksamheter för att få sin vardag att fungera. Att utsättas för brott av personal i en verksamhet, som man befinner sig i beroendeställning till, innebär inte bara en kränkning av individens integritet utan riskerar även att skada det bredare förtroendet för kommunens verksamheter. Det är därför angeläget för kommunen att i större utsträckning kunna säkerställa att personalen i dessa verksamheter har ett klanderfritt förflutet genom utdrag ur belastnings- och misstankeregistren.

Kommunen behöver alla tillgängliga verktyg för att motverka välfärdsbrottslighet och infiltration. Stadens ståndpunkt är att registerkontroller, så som förslaget anger, inte ger en tillräckligt omfattande bild och vi efterlyser ytterligare möjligheter i syfte att göra mer heltäckande bakgrundskontroller.

Helsingborgs stad ser positivt på möjligheten att utföra register- och misstankeskontroll för personal som utför vissa insatser i hemmet för äldre

personer eller personer med funktionsnedsättning. Lagförslaget bör dock bättre harmoniseras med regleringen kring personal som utför vissa insatser åt barn med funktionshinder. Registerkontroll bör vara obligatoriskt och inte endast en möjlighet, utdraget får inte vara äldre än sex månader och kommunen bör få möjlighet att kontrollera samtliga som jobbar med vård och omsorg och inte endast de som arbetar i personers hem. Det skulle säkerställa att kommuner tillämpar likvärdiga krav inom vård och omsorg, stärker säkerheten och ökar tryggheten för vård- och omsorgstagare.

I förslaget anges att information från Säkerhetspolisen endast ska inhämtas för befattningar som syftar till att upprätthålla verksamhetsskydd. Helsingborgs stad är av uppfattningen att detta inte är tillräckligt, utan föreslår att även personer som arbetar med barn och unga ska omfattas av denna bestämmelse.

Helsingborgs stad anser att löpande kontroller under anställning bör tillåtas under särskilda former. För anställningar inom verksamheter som rör barn, unga, äldre samt personer med funktionsnedsättning anser vi att det bör finnas lagstöd för att årligen begära utdrag ur både belastningsregistret och misstankeregistret. Den personliga integriteten får idag väga för tungt i jämförelse med de utsattas behov av skydd och trygghet. Kommunen bör därför få möjlighet att genomföra stickprov alternativt annan form av löpande kontroll av anställda inom de verksamheter som omfattas av utredningen

Fler brott bör omfattas

Promemorian föreslår att fler brott ska kunna kontrolleras i utdragen från belastnings- och misstankeregistren. Helsingborgs stad välkomnar förslaget men anser att även misshandel av normalgraden, trafikbrott och ringa stöld bör inkluderas. Många arbetsuppgifter inom vård och omsorg innefattar transporter och att den anställde kör bil i tjänsten vilket gör det nödvändigt att även ta hänsyn till denna typ av trafikbrott för att stärka säkerheten för både vårdtagare och allmänheten. För personal som utför arbete i hemmet är det dessutom av stor vikt att arbetsgivaren kan få kännedom om eventuell historik av ringa stöld då det har en direkt relevans för förtroendet och säkerheten i arbetet.

Övriga synpunkter

Helsingborgs stad är måna om att värna den personliga integriteten. Intresset för att utföra utökade registerkontroller ska vägas gentemot den personliga integriteten och denna avvägning ska noggrant göras vid varje givet tillfälle. Om exempelvis ett tjänsteutövande skulle kunna ha negativ inverkan på människors välbefinnande och eller infrastruktur, anser staden att registerkontroll ska ha företräde framför den personliga integriteten.

Staden vill slutligen lyfta att ett fläckfritt utdrag från misstanke- och belastningsregister inför en anställning kan inge en falsk trygghet. Utökade möjlighet för registerkontroller är bra men vi ser att det fortsatt finns risker för infiltration och välfärdsbrottslighet.

Kommunstyrelsen